

Wyrok z dnia 9 października 2008 r.

II UK 48/08

Od dnia 1 października 2003 r. z mocy art. 10 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 166, poz. 1609) z możliwości uzyskania świadczeń przewidzianych w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227) wyłączeni zostali tylko ci żołnierze zawodowi, którzy mają ustalone prawo do świadczeń z zaopatrzenia emerytalnego z uwzględnieniem okresów składkowych, a zachowują je żołnierze, którym przy obliczaniu emerytury z zaopatrzenia emerytalnego okresów składkowych nie uwzględniono.

Przewodniczący SSN Zbigniew Hajn, Sędziowie SN: Beata Gudowska (sprawozdawca), Romualda Spyt.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 9 października 2008 r. sprawy z wniosku Romana Ś. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w W. o emeryturę, na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 20 września 2007 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania, z orzeczeniem o kosztach postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e

Roman Ś. (urodzony 27 lipca 1941 r.) odwołał się od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w W. z dnia 14 listopada 2006 r., którą odmówiono mu przyznania prawa do emerytury z tytułu zatrudnienia od dnia 17 marca 1980 r. do dnia 31 października 2006 r. w PLL „L.” wobec wcześniejszego - decyzją Wojewódzkiego Sztabu Wojskowego z dnia 13 lipca 1979 r. - przyznania prawa do emerytury na podstawie ustawy z dnia 16 grudnia 1972 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy

zawodowych i ich rodzin. W odwołaniu podniósł, że po zwolnieniu z zawodowej służby wojskowej był zatrudniony przez cały okres wymagany do ustalenia pracowniczych uprawnień emerytalnych oraz że przez cały ten czas opłacał składki na ubezpieczenie społeczne. Oświadczył, że chce zrezygnować z emerytury wojskowej i otrzymywać wyższą emeryturę z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Podniósł także, że czas jego zatrudnienia w „L.” nie został uwzględniony w wysokości emerytury wojskowej, która wynosi 75 % podstawy wymiaru.

Sąd Okręgowy, wyrokiem z dnia 18 maja 2007 r. oddalił odwołanie, przyjmując, że żołnierz może uzyskać świadczenie emerytalne tylko wtedy, gdy nie ma ustalonego prawa do emerytury wojskowej, gdyż art. 2 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wyłącza możliwość ustalenia prawa do świadczeń na warunkach i wysokości określonych w ustawie tym ubezpieczonym, którzy mają ustalone prawo do emerytury określonej w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych. Osoby te uzyskują kompensatę opłaconych składek przez zwiększenie emerytury wojskowej o 1,3% podstawy jej wymiaru za każdy rok okresów opłacania składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe po dniu 31 grudnia 1998 r., pod warunkiem, że emerytura ta wynosi mniej niż 75% podstawy jej wymiaru i emeryt ukończył 55 lat życia albo stał się inwalidą.

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 20 września 2007 r. oddalił apelację ubezpieczonego. Stwierdził, że Sąd Okręgowy prawidłowo zastosował przepisy właściwe do stanu faktycznego sprawy. Podkreślił, że wyłączenie przewidziane w art. 2 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych ma charakter podmiotowy i dotyczy wszystkich ubezpieczonych, którzy mają ustalone prawo do emerytury wojskowej, przy czym powołał się na stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyrokach z dnia 3 kwietnia 2007 r., II UK 165/06 (niepublikowany) oraz z dnia 22 stycznia 2002 r., II UKN 58/01 (OSNP 2003 nr 21, poz. 523). Odnosząc się do pobierania składek na ubezpieczenie społeczne stwierdził, że na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w czasie zatrudnienia w PLL „L.” skarżący podlegał obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. Zauważył na koniec, że jako młody człowiek uzyskał świadczenie emerytalne na zasadach preferencyjnych, wypłacane ze środków publicznych, a więc można uznać, iż „nie doznał szczególnej krzywdy w związku ze stosowaniem wobec niego obowiązujących przepisów prawa ubezpieczeń społecznych”.

Skarga kasacyjna ubezpieczonego, zawierająca wniosek o uchylenie wyroku Sądu drugiej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, została oparta na podstawie naruszenia prawa materialnego przez niewłaściwe zastosowanie art. 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych polegające na przyjęciu, że skarżącemu jako emerytowi wojskowemu nie przysługuje emerytura z systemu powszechnego, pomimo nieuwzględnienia w jego wysłudze emerytalnej okresów składkowych, będących okresami zatrudnienia pracowniczego. W uzasadnieniu skarżący zauważył, że Sąd Apelacyjny powołał się na art. 2 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, mimo że emerytura wojskowa skarżącego nie została obliczona z uwzględnieniem okresów składkowych, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1-3, 5, 7-10 tej ustawy. Okres zatrudnienia ubezpieczonego wynosił 26 lat i 7 miesięcy i było to zatrudnienie w szczególnych warunkach. Podniósł także, że pobieranie od niego składek emerytalnych w maksymalnej dopuszczalnej ustawą wysokości przez cały okres zatrudnienia, a następnie pozbawienie go prawa do skorzystania z tego ubezpieczenia, narusza art. 32 Konstytucji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przepis art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.), od pierwszej zmiany wprowadzonej w art. 10 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 166, poz. 1609), przewiduje prawo do świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń emerytalnego i rentowych Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, na warunkach i w wysokości określonych w ustawie dla wszystkich ubezpieczonych, którzy warunki te spełniają. Ustawa czyni w tej regule wyjątek między innymi wobec ubezpieczonych, którzy mają ustalone prawo do emerytury określonej w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych, jednak tych tylko, których świadczenie zostało obliczone z uwzględnieniem okresów składkowych, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1-3, 5 i 7-10 oraz w ust. 2. Chodzi o emerytury wojskowe, w których wymiarze zostały uwzględnione okresy ubezpieczenia, opłacania składek na ubezpieczenie społeczne w wysokości określonej w przepisach o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych oraz obowiązujących przed dniem 1 stycznia

1999 r. w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym twórców, ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia, o ubezpieczeniu społecznym członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych, o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz o ubezpieczeniu społecznym duchownych, w przepisach o adwokaturze, o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu oraz w przepisach o pomocy społecznej, a także zaliczonych do okresów ubezpieczenia społecznego duchownych okresów pozostawania duchownymi przed dniem 1 lipca 1989 r. oraz okresów przebywania duchownych na misjach i prowadzenia przez duchownych działalności duszpasterskiej wśród Polonii po dniu 14 listopada 1991 r., do dnia wejścia w życie ustawy, działalności kombatanckiej, działalności równorzędnej z tą działalnością, a także okresy zaliczane do okresów tej działalności oraz okresy podlegania represjom wojennym i okresu powojennego, określone w przepisach o kombatanach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego, pobierania zasiłku macierzyńskiego, osadzenia w więzieniach lub innych miejscach odosobnienia na terytorium Polski na mocy skazania albo bez wyroku po dniu 31 grudnia 1956 r. za działalność polityczną, zatrudnienia za granicą osób, które w tym czasie nie były obywatelami polskimi, jeżeli osoby te powróciły do kraju po dniu 22 lipca 1944 r. i zostały uznane za repatriantów, świadczenia pracy po 1956 r. na rzecz organizacji politycznych i związków zawodowych, nielegalnych w rozumieniu przepisów obowiązujących do kwietnia 1989 r., a także przypadające przed dniem 15 listopada 1991 r. okresy, za które została opłacona składka na ubezpieczenie społeczne albo za które nie było obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne.

Pełne przytoczenie przepisu ujętego w podstawie skargi kasacyjnej unaocznia wolę ustawodawcy ponownego objęcia wszystkich żołnierzy zawodowych zaopatrzeniowym systemem emerytalnym, a także tych, którzy wstąpili do służby po dniu 1 stycznia 1999 r. i do czasu zmiany treści art. 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych byli objęci powszechnym systemem ubezpieczeń społecznych. Zniesienie obowiązku ubezpieczenia społecznego żołnierzy zawodowych i rozdzielenie w związku z tym systemów ubezpieczeniowego i zaopatrzeniowego, z których każdy realizować miał osobno zobowiązania wobec żołnierzy zawodowych, połączone zostało z uporządkowaniem uprzedniego ich podlegania ubezpieczeniu społecznemu według zasady, że za ten sam okres ubezpieczenia

emerytalnego nie mogą jednocześnie przysługiwać dwie emerytury. Z tego względu osoba, która nabyła prawo do emerytury wojskowej obliczonej z uwzględnieniem okresów ubezpieczenia, nie nabywa prawa do emerytury z tytułu ubezpieczenia, i odwrotnie, z prawa do emerytury wojskowej nie może skorzystać osoba, która nabyła prawo do emerytury z tytułu ubezpieczenia obliczonej z uwzględnieniem okresów służby (art. 12 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin w brzmieniu Dz.U. z 2003 r. Nr 166, poz. 1609).

Nie została w ten sposób wykluczona możliwość jednoczesnego nabycia prawa do emerytury z ubezpieczenia społecznego i zaopatrzenia emerytalnego żołnierzy zawodowych wówczas, gdy okresy te się nie zazębiają i nie zostały wzajemnie uwzględnione przy ustalaniu prawa do świadczeń. W przeciwnym wypadku art. 7 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych, który przewiduje zbieg prawa do emerytury przewidzianej w ustawie z prawem do emerytury przewidzianej w odrębnych przepisach, stanowiłby normę pustą. Tymczasem na wypadek zbiegu takich świadczeń przewidziano wybór świadczenia.

Stwierdzenie Sądu Apelacyjnego, że „wyłączenie przewidziane w art. 2 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych ma charakter podmiotowy i dotyczy wszystkich ubezpieczonych, którzy mają prawo do emerytury wojskowej”, dotyczy przepisu niemającego w sprawie zastosowania, a jednocześnie nie odzwierciedla stanowiska Sądu Najwyższego wyrażonego w wyroku z dnia 3 kwietnia 2007 r., II UK 165/06 (OSNP 2008 nr 9-10, poz. 140), na które Sąd się powołał. W tym wyroku Sąd Najwyższy, na gruncie art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wypowiedział pogląd przeciwny do prezentowanego przez Sąd Apelacyjny, że odrębność ubezpieczenia emerytalno-rentowego regulowanego ustawą o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz ustawą o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin powoduje niemożność nabycia przez emeryta wojskowego prawa do emerytury na podstawie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jeżeli we wcześniej przyznanej emeryturze wojskowej uwzględniono okresy ubezpieczenia lub zatrudnienia oraz inne okresy jako składkowe. Pogląd ten został powtórzony w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 17 lipca 2007 r., II UK 272/06 (niepublikowanym) i jest w pełni podzielany przez skład orzekający w niniejszej sprawie.

Trafnie zatem w skardze kasacyjnej zarzucono błąd w zastosowaniu prawa materialnego, polegający na pominięciu części ostatniej art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, istotnej w ustalonym stanie faktycznym, w którym wnioskodawca nabył prawo do emerytury z wojskowego zaopatrzenia emerytalnego wyłącznie z tytułu wysługi zawodowej służby wojskowej, bez uwzględnienia jakichkolwiek okresów ubezpieczenia, a po zwolnieniu ze służby podlegał ubezpieczeniu społecznemu przez okres wystarczający do nabycia prawa do emerytury na podstawie ustawy z o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Mając to na względzie, Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.).

=====